

# PROLETARIEC

Uredništvo: 500 North Dearborn Street, Chicago, Ill. Office: 587 So. Centre Ave., Chicago, Ill. Office: 587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Office: 587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

Na številko v oklepaju ki se nahaja poleg vsakega naslova, prilepilnega spodaj ali na ovitku. Ako (92) je številka tedaj vam s prihodnjo številko nasega lista po-teče naročnina. Prosti-mo ponovite to tako!

Štev. (No.) 91.

Chicago, Ill., 8. junija (June), 1909.

Leto (Vol.) IV.

## Od blizo in daleč

Ruski car batjuška, vzor in jubljenje naših narodnjakarjev, je izvedel o turških dogodkih in je v svoji vnebosegajoči modrosti dejal, da so mladoturki prav tako tuji, kakor ruski revolucionarji in kakor prekucni sploh. Kakšno prismojarijo pove včasih kronani terejal in morilec, kažejo najbolje tuena obtoženih socialnih demokratov v moskovskem procesu. Obtoženi so: Privatni docent na moskovskem vseučilišču Roškov, laborant na vseučilišču Prosin, preiskovalni sodnik dr. Serejev, sin dvornega svetnika Spaskij, učiteljica Budagova, Kondratenkaja, Kajtirzeva, Šramka, Vsjesvjatokaja, Mačejkova, Vlasova, bolniški streljnič Pokrovska in Kamojeva, plemkinja Štirnikevičeva, dijakinja in hči polkovnika Matjaševičeva, dijakinja Burevičeva, učiteljica soproga Sokolova, plemkinja Kužnecka, častna meščanka Pokrovskaja, dijak Gracijanov, Pokrovskij, Todotov, Pržibovskij, Kizelštejn, Bakis, učitelj Sokolov, malomeščani Gavrilov, Grucov, Dolgij, Berkovec, Mešerjegov, Volodosskij, kmetje Mečenin, Šorčev, Kulikov in Sporišev. Sodnja ni dobila sledečih: Dr. Vladimirskij, zobozdravnik Krubič, zdravnica Kaverina, provizorja Klimik in Halper, dijak Šereževskij, učiteljica Inzarova in Bjelskaja. Ta imena kažejo dovolj jasno, kako prav ima Nikolaj, če imenuje revolucionarje — tuje. Če bi bilo v njegovih žilah toliko ruske krvi, bi človek se kakorkoli razumel tako govorjenje.

V boju s trusti zanje vlada poraz za porazom. Prijatelji trusta za sladkor so poskrbeli v senatu, da je vlada zopet blamirana, da bodo trujstani, ki se pečajo s sladkorno industrijo, še v prihodnje zakonitimi potom izjemali ljudstvo. Posamezni senatorji so res ostro nastopili proti sladkornemu trustu, ki nima le tega privilegija, da ga varuje izvanredno visoka uvozninska colnina, ampak ki ima tudi to lastnost, da svoje dobrotnike — vlado goljufa pri vazi.

V senatu je večina trdila, da bi sladkorni trust je prijel, ako bi se ne bilo treba bati, da bi se skodovalo domači sladkorni industriji. Ta trditve je zelo dvomljive vrednosti, ako je preiščeno glede resničnosti.

Večina noče! Colninski reformatorji se čimdalje bolj prikazujejo kot navadni navihaneči, ki zahtevajo nizko colnino za take pridelke, kakršnjih njih država ne izdeluje, za vse druge pridelke pa najvišjo uvoznino.

Priznanje in odobrenje sedanje colninske klasifikacije za sladkor je lepo in krasno darilo sladkornemu trustu. Razložek colnina za rafiniran in surov sladkor je tak, da hasne le trustu. Poleg vseh teh dobrot bo pa imel trust uvažati še colnino prost sladkor. Z Filipinskih otokov se bo smelo vpeljati 400 tisoč ton, ne da bi bilo treba plačati colnino, kubanski sladkor pa ima 35 odstotkov colninskega popusta. Sladkor z Havajskih otokov in Porto Rica je pa colnino prost.

Vzlie temu bo pa trust prodal sladkor, kot bi plačal za njega colnino.

In to je humbug!

V nekaterih mestih v državi Mississippi je v veljavi mestna odredba, ktera določa, da mesto lahko prisili vsakega državljanu, da 6 dni čisti in snaži mestne ulice ali pa plača tri dolarje v mestno blagajno, ako noče pokoriti se mestni gosposki, tedaj mora v ječo za toliko časa, da so plačani sodniški troški in denarna globa. Socialisti v mestu Vilori so se vrpli ti odredbi in priporočajo vsem državljanom, da se ne po-

kore odredbi, ker je protinustavna. Obdržavali so velik protestni shod in mestnemu svetu so dopisali petičijo, da preklicje odredbo. Mestni svet je zavrzel petičijo. Do zdaj se je glasilo le 6 zamorcev, da bodo čisti ulice. So drugi J. J. Montroll, J. A. Dowling in Summer Rouse so prvi beli ljudje, o kterih so zahtevali mestni uradniki, da se pokore ti odredbi. Sodrugi so se aprli in gnali so jih pred sodišče, kjer se jim povedalo, da jih pozovejo še enkrat pokoriti se mestni odredbi in če ne vbojajo, da pojdejo v ječo. Sodrugi so apelirali na višjo inštanco in če bo treba pojdejo tudi v ječo. Sodrugi trdijo, da mestna vprava ne more siliti nikogar, da bi delal za 50c dnevne plače.

V Laportu, Ind. in okolici love kmetje in mestjani bivšega bankirja Roberta Greena, ki je sedel radi konjske tatvine v ječi, iz ktere je pobegnil in nekemu kmetu zopet ukradel konja. Greene je bil podpredsednik "Merchants and Farmers Bank". Hotel je postati čez noč milijonar in pričel je spekulirati na borzi, kar se pa ni obneslo. Da bi svojo prazno blagajno zopet napolnil, je pričel krasti konje. Pa ni imel sreče. Kmalu je pričel pravice v pest in obloži je moral marogasti jetniški jopič.

Tako se pogrezajo v blatu in močvirju stebri današnje kapitalistične človeške družbe — bankirji in drugi!

Iz New Yorka je došla vest, da je 21 harlemskih pekovskih majstrov kapituliralo po štiritedenskem boju. Štiri tedne so se trudili, da bi svoje pekarnje napolnili s stavkokozi.

Pekovski mojstri so zgnubili bitko na celi črti. Odpustiti so morali vse stavkokozi in plačati pekovskim pomočnikom, ki so stavkali, zaslužek za prvi maj in še nekaj dni poleg.

Osnabi pekovski mojstri so izprli pomočnike, ker so se na prvega maja vdeležili pohoda stavkajočih židovskih pekovskih pomočnikov kot pričetek za splošno stavko.

Pekovski mojstri so podlegli in pomočniki so zmazali sijajno. Tako zmagujejo delavci povsod, kjer so dobro organizirani in zavedni.

V mesecu marcu t. l. so v sve ti Rusiji obsodili 143 oseb na smrt, 52 oseb je bilo obešenih. V Tamboru in Kuršu so trije obsojeni na smrt izvršili samomor. V Tamboru so napadli stražarja, mu vzeli samokres, da so potem končali sobi življenje.

V prvem četrletju 1909 je bilo obsojenih 396 na smrt in smrtna sodba se je izvršila nad 230 osebami.

V prvih treh mesecih 1909 so plačali časniki 50,675 rubeljev denarne globe.

V Rusiji se še danes vlada v znamenju vislie in torbe.

Organizirani francoski in španski delavci so odposlali španskemu ministru notranjih zadev prošnjo za pomilostenje žrtev z Aleala del Vale.

Leta 1904 so obsodbe v Aleala del Vale obudile isto splošno pozornost po vsem civiliziranem svetu kot svojedobno obsodbe v Montiuosih. V obeh slučajih so obtožence mučili grozno, da so jih prisilili do izpovedi.

Španski delavci so sklenili, da se 1. avgusta 1906 v prizori sploten štrajk, ki ima trajati en dan, kot protest proti vladnim in policijskim šikanam. Štrajk se je završil povsod mirno, le v andaluzijskem mestu Aleala del Vale je policija napadla brutalne delavce, kar je povzročilo polnočilo bitko. Aretirali so 94 oseb — možkih, žensk in otrok. Z groznimi mukami so jih prisilili, da so priznali dejanja, kterih niso izvršili. Obsodili so jih na nečloveške kazni.

Iz San Francisca se poroča, da je z Yrla Buena otoka, kjer je Sola za pomorske vojence, ubežalo 15 pomorskovaljencev. Pri vajah s čolni so obrnili riley čolna proti kalifornijskim obrežju. Dasi je nadležnar piskal na pisalnko in jih zval nazaj, so vojenci vseseno odpluli proti obrežju in se izkrcali. Do danes niso dobili čolna in begunov.

Ta beg na debelo dokazuje, da razmere v ameriški mornarici niso tako krasne, kot jih predočuje na vokalih nabiti veliki lepaki, s katerimi so vabi mladeniče za vstop v mornarnico.

Med ameriški meščanskimi časniki se glede servilnosti najbolj odlikuje rmena časopisje, kterega oče je znani Hearst, ustanovitelj neodvisne stranke.

Z dne 4. jun. t. l. je prinesel "Chicago Examiner" na tretji strani sliko holandske kraljice Viljemine in njene mesece stare hčerke. Nad sliko ima napis: Tu je kraljevska prestolonaslednica in ponosa mati.

Pod sliko se pa glasi: Princezinja se je rodila kraljici Viljemini dne 30. aprila in je ljubljence Holandske. Vsaki dan ji prinašajo ženske iz kraljestva darila in s cveticami potresajo pota, po kterih hodi.

Tak jezik je višek klečepazstva. Tako se piše danes v ameriški republiki. In taki časnikarji so še tako nesramni, da trdijo, da vzgajajo svobodni narod.

V Holandiji je vprav narobe. Niče se ne zmeni v Holandiji za kraljico in njeno hčerko razven dvornih klečepazcev, ki se senčijo v milosti kraljice. Ameriški šmek pa poroča nasprotno.

Tako daleč je zašlo ameriško kapitalistično časopisje. Pred vsakim evropskim vladarjem se ponižno valjajo v prahu, ameriški delavni narod, če zahteva svojih v konstituciji zajamčenih pravice, je pa tem gospodom: surova ponlična druhal.

Vladno poročilo iz Washingtona, D. C. javlja, da se je eena za poljske pridelke na debelo za 258 različnih pridelkov letos znižala za 52 odstotkov pri nakupu. Pri prodaji je pa cena za iste pridelke za 29 odstotkov poskočila.

Omenjeno poročilo dokazuje jasno kot belj dan, da trgovci na debelo derejo kmeta in konzumenta. Ni čudo, da se med trgovci na debelo množe milijonarji. Vzlie temu bodo pa ti ljudje trdili, da so pošteno zaslužili denar, da niso kupovali in prodajali s skupniškimi dobičkom.

Cestnega roparja v Chicagu, ki je svojo žrtve oropal za 52 centov so obsodili v dosmrtno ječo. V nekem malem ohajskem gnezdu so obsodili siromaka, ki je ukradel iz pušice 35 centov v triletno ječo. V New Orleansu so pa obsodili bankirja, ki je vlagatelj oslepil za več stotisoč dolarjev v šestletno ječo.

Kako že pravi znameniti nemški klasik Goethe: "Pamet postane bedastota dobrotu breme... o pravu, ki se rodi s teboj, o tem se nikdar ne vpraša."

Pravica v kapitalistični družbi meri pravo! Razredno pravo! Splošno pravo!

V Elginu se trudijo štirje duhovniki sektasi z molitvijo ozdraviti konja. No, to pomeni smrt za najmočnejšega konja.

Raztava v Seattle Washington ne bo popolna. Naš poročevalac nam poroča, da ne bodo raztavili modelov vijugastih kolib, v kterih prebiva na stotisoče ameriških delavcev; raztavili tudi ne bodo plačilnih seznamov o mršavih plačah, hujskajočih letakov, s kterimi hujskajo podjetniki proti delavskim organizacijam, statistike o delaveh, ki morajo prebrano v grob, ne zaslužijo to-

liko, da bi se enkrat teson dnevna bajedli do siteda. Tudi pogresamo razredno razsodbo napram delavcem po nekterih ameriških sodnikih, zaman iščemo v raztavi fotografirane slike policijske sile, ki s krepeljami vdriha po brezposelnih delaveh. Z eno besedo: Raztava v Seattle ni popolna in ni na viški časa.

Zdaj vemo, zakaj se je podražila pšenica, zakaj jemo drag kruh. Mi jemmo preveč! Tako je rekli železniški magnat in trust Jan J. Hill. Torej smo sami krivi, ne Patton in enaka kapitalistični svojat, ne današnji kapitalistični roparski sistem, da moramo plačevati visoko ceno za kruh.

To je isti milijonar Hill, ki je pred kratkem dejal, da ameriško ljudstvo živi predobro, ker porabi preveč mesa. To je isti Hill, ki z visokim prevoznim tarifom na železnici draži pšenico in meso.

Ta je res fina. Vsa banda zdaj vpije po znanem reku: "Primitate tatu!" da bi odvrnila od sebe pozornost. Malopridneži razpošiljajo zdaj parnice za okradenim.

Kaj takega je mogoče le v ameriški republiki, kjer ljudska večina se slepo verjame kapitalističnim demagogom.

Tudi kak zvezni senator lahko govori včasih resnico.

Senator Owen iz Oklahome je te dni govoril v rotundi vašingtonskega kapitola v ženskem društvu, ki je poznano pod imenom "Abraham Lincoln Circle". Senator je izjavil, da živo potrebuje drugega Abrahama Lincolnu, da osvobodi "bele sužnje". On trdi, da se sužnost črnece v dobi pred državljskno vojno prav malo loči od današnje bele sužnosti. Opisal je živo trdo delo v tvornicah, kjer morajo delavci delati ves dan za nizke plače. "Zasuženje siromakov v ti deželi je posledica lova za dolarjem. Razmere so postale take, da mora narod pričeti z delom. Mi potrebujemo drugega Lincolnu, da reši ta problem," je dejal Owen.

"Novi Lincoln" bi ne mogel rešiti te naloge. Za tako delo je dandanes on sam človek preslab. Za to delo potrebuje moč ljudstva, ki danes še spi spanje pravičnega. Dokler se ozira v prvi vrsti na interese kapitalistov, toliko časa bo moč tudi živeli v sužnosti.

Vseeno pa dokazuje govor senatorja, da so pričeli tudi meščanski krozi drugače misliti, da že posamezniki obsojajo današnji gospodarski sistem. To je znamenje, da se bližamo gospodarskemu preobratu. Najbolji dokaz, da je vera omajana v današnji sistem, je ta, da je sistem sam omajen. Kapitalizem je svoj lasten grobokop!

Svetoven pregled.

Zeppelinovemu zrakoplovu se je prepeljala nezgoda. Blizo Goepingena se hotel na zemeljo, ker jim je primanjkovalo benzina. Ali močan vetrovni sunek je vrzel zrakoplov ob hruško in ga tako poškodoval.

Na Lipskem obdržavajo nemški anarhisti svojo konferenco. Konferenca je sprejela predlog, da mora vsak anarhist iztopiti iz cerkve in religioznih sekt, ker se verstvo nevjema z anarhističnimi nauki.

Sodrug dr. Karol Liebknecht je dospel dne 3. junija v Berlin s pruske trdnjave Glatz, kjer je predsedel 18 mesev ječe, ker je napisal brošuro: Militarizem in antimilitarizem. Obsodili so ga radi veleizdaje.

Berolinski socialisti so mu napravili velikanski sprejem. Na tisoče sodrugov je pričakovalo Liebknehta na železniškem peronu, ki so ga pozdravili z živjokliči. Enaki prizori so se vršili v Glatzu, ko je stari socialistični bojevniki zapustil trdnjavo.

Posebna depeša iz Tabrisa v Perziji poroča, da je perzijski minister zunanjih del na ukaz šaha

protestiral pri ruskih konzulu, ker so ruski vojniki v glavnem mestu aretirali več oseb in preiskavali hiše. Aretirali so 29 odličnih narodnjakov.

Konzal je odposlal protest v Petrograd.

Ruski car in nemški cesar se v kratkem svideta v finskem zalivu. Od tam bo šel ruski car v Stockholm, od koder se bo vrnil v Petrograd, da sprejme danskega kralja. Kasneje se bo car odpeljal na Angleško, Francijo in morda tudi v Italijo. Vdeležil se bo tudi spomenice o bitki pri Poltavi v Poltavi. Železniško progo bo strazila 48.000 vojakov. Tako poroča brozjav. Če bo le res?

Višji francoski državni pravdnik je odredil, da je strokovno društvo postnih, brozjavnih in telefonskih vslužbencev proti zakonito in da se ima razpustiti tekom prihodnjih 14 dni.

Svoboda v francoski republiki pojde tudi kmalu rakom zvižgat in zabam gost.

"Standard Oil Co." (ameriški trust za petroleje) je hotel po-trustjantiti petrolejsko industrijo v Avstriji. Avstrijska vlada je pa prekrizal trustu račun. Prepovedala je odločno vsako združenje z ameriškim trustom, zaeno je pa vplivada na avstrijske banke, da prično akcijo ga sanacijo. Petrolejski industriji v Galiciji se bo pomagalo v toliki meri, da bo mogoče graditi potrebne rezervoarje po najnovjših tehničnih načrtih.

"Tribuna" v Rimu poroča, da se bo v kratkem ruski car sešel s talijanskim kraljem v Napolju. O tem poročilu se danes mnogo govori in piše. Ruski car se ni vrnil talijanskemu kralju obiska, ker so socialisti izjavili, da bodo ruskega carja, batjuško sprejeli z zvižganjem in mačjo gobdo.

Ruska vlada je odposlala v Italijo dva policijska nadzornika, da preiščeta, so li ta zgodna za obiska. Policijska vojuna sta sporočila svoji vladi, da bodo socialisti držali dano besedo in carja sprejeli z mačjo gobdo. Radi tega ne pojde car v Rim ampak v Neapolj. Tako piše "Tribuna".

General Camacho, vodja nevspele vstaje na otoku Haiti je s svojimi privrženci bežal preko haitske meje. Tam so jih prijeli in odgonskim potom poslali v inozemstvo. Vlada zatrjuje, da je v Santo Domingu mir!

## Nekoliko kritike!

Z besedo: socialist se ravno toliko danes greši, kot z besedo "revolucionar" ali pa "svobodomislec".

Le malo besedi hestuje terminologija delavskega gibanja, ki bi se tako zlorabljale, kot navede ne besede. Besede imajo veliko privlačno silo in marsikdo se navdušuje ob njih, ne da bi jih razumel.

V dvorani stoji skupina delavcev in razgovarja o raznih predmetih, kar nekdo zakriči vmes: "To ni socialistično, kar je zvršil A!" Navzoči mu pritrdijo, ne da bi razmišljali o tem.

A, je zvršil velik zločin, poročil se je v cerkvi. Uprašamo vendar, kaj pa ima poroka v cerkvi opraviti s socializmom. V čem se vendar razlikuje poroka v cerkvi od civilne, kar se tlee priznanja instituciji kapitalistične človeške družbe? V ničemer. A se je poročil v cerkvi. B pa na sodišču. Oba sta se poročila tako, kot zahtevajo zakoni in moralno naziranje današnje družbe, ker hočeta, da bodo njihju otroci legalizirani. Oba sta priznala zakon, kakršne so ustvarili današnji moralni zakoni, da ne okrajšata svojih otrok pravice, kterih so deležni le zakonski otroci. Čemu torej hudovati se nad enim in hvaliti drugega, ko sta storila oba enoisto; seve vsakdo drugim potom. Poroka v cerkvi, ali pa na sodišču ni v nobeni zvezi s socializmom. Dokler živimo v kapitalistični človeški

držbi, homo inveli milijonarje in strogonje in mugari če se vse poroke stroju vsakega sveta sidepaajo le na sodišču. Torej je neumnost kritizirati dušev sodruga radi tanih malenkosti s socialističnega stališča.

Taki ljudje, ki se poročajo v cerkvi, so le takrat graje vredni, če pravijo, da so svobodomislec in da ne priznajo nobne religije.

Drugi zopet pravijo: "Mi moramo biti bolj revolucionarni!" — Kdor ribari ob obrežju socialnega gibanja, je gotovo že rabil te besede, ako je služila njegovim namenom. Ako ogledamo delo ljudi, ki nosijo besedo "revolucija" vedno na jeziku, jih spoznamo kmalu, da jim je všeč, če ljudska masa živi v nevedli in neumnosti, ker kot taka potrebuje tudi "revolucionarskih" vodij.

Mnogo slovenskih delavcev še misli, da besede: socialist, revolucionar in svobodomislec pomenijo enoisto. Človek je lahko dober revolucionar, pa se zadovolji s kapitalistično človeško družbo. To smo doživeli v sedanjih dobi v Rusiji, Turčiji in Perziji.

Človek je lahko ministerski predsednik, radikalec in vnet svobodomislec pa pošlje vojake nad stavkajoče delavce, da s silo končajo štrajk. To vidimo zopet v Franciji.

Besedi revolucionar in svobodomislec ne pomenite to, kar pomeni beseda: socialist.

Socialist se bori za zrušenje današnjega kapitalističnega gospodarstva, ki spreminja delavce v tope sužnje vsled svojega izkoriščevalnega sistema. Socialisti hočejo, da kapitalistična družba pade in nji sledi socialistična, ker le v socialistični družbi je osiguran obstanek vsakemu: šibkemu in močnemu.

To je socialistični končni cilj! Poleg boja za končni cilj se socialisti udeležujejo tudi vseh drugih bojev, ki imajo namen razširiti splošno ljudstvo izobrazbo in zboljšati tužni gospodarski položaj mezdnih sužnjev — delavcev, da ne opešajo v boju proti kapitalizmu.

V dosegu svojega namena pa rabijo socialisti kot orožje svoje: časnike, knjižice, volilni listek, stavk e ljudskih in društvene shode.

Kdor je socialist, bo imel vedno le skupen interes pred očmi; nikdar se ne bo zamišljaj v preteklost in židal zlate gradove v bodočnost, ali pa širokonstno zabavljaj, da socialistično gibanje narašča prepočasi. Socialist vzame ljudi in razmere kakršne so in skuša iz njih ustvariti, kar zamo-re. Uporabi vsako sredstvo proti kapitalizmu in pridobiva povsod novih bojevnikov za socialistična načela.

Tak, socialist ima globoko prepričanje in ni čimeren in navaden somišljenik, ki hoče le zrušiti stare malike, da bi na njih mesto postavil nove.

Bodimo socialisti brez privezkov, socialisti, ki poznajo le enega in največjega sovražnika delavcev — kapitalizem, kteremu je mogoče priti le tem potom da živega, ako se med seboj tolerantno razgovarjamo o sredstvih in potih, ki so potrebna in koristna, da dosežemo svoj končni cilj.

Branimo skupno vsako postojanko, ktero smo pričrili in složno se borimo za nove zmage in kapitalizem bo kmalu poražen.

## KNJIŽEVNOST.

Naši Zapiski V. zvezek vsebujejo: Dr. Slane; Pismo; — R. L.; Anarhizem; — Dr. Drag. Lončar; Iz politične korespondence dr. Janca Bleiweissa; — Ivan Cankar; Pisma Jeremijeva; — Strokovni pregled. — Literatura. — Šolstvo. — Oton Zupančič; Epigrami. — Priporočamo!

Naslov naših zapiskov je N. Z. Šelenburgove ulice 6 — II. Ljubljana.